

Euskara, jalgi hadi iusplazara

Irakasgaia: Euskararen Arauak eta Erabilera Arlo Juridikoan

1

Martin AIZPIRI eta Miriam ARGIBE

AURKIBIDEA: I. Sarrera: 1. Aurkezpena: 2. Euskararen egoera Justizia Administrazioan: duela 15 urte: 3. Euskararen egoera Justizia Administrazioan: gaur. **II. Antzeko esperientziak.** **III. Lan-taldeak:** 1. Etorkezuneko abokatuak. 2. Abokatuak. 3. Epaille eta Magistratuak. 4. Fiskalak. 5. Hiritarrok. **IV. Ondorioa.- Bibliografia.**

I. SARRERA

1. Aurkezpena

Noizbait galdetu al diozue zeuen buruari ea egun posible den auzi oso bat, demanda tarteratzen denetik ebazpena ematen den arte, euskaraz izatea?

www.auziaeuskaraz.eus/

Euskararen Nazioarteko Egunaren harira, abenduaren 2an, aurkeztu zen AUZIA EUSKARAZ proiektua EAEko Justizia Auzitegi Nagusiko (JAN) Areto Nagusian. Egitasmo honen xedea da, hain zuzen ere, EAEko edozein epaitegitan auziak hasieratik bukaerara euskaraz izapidetu ahal izateko aurrerapausoak ematea.

Justizia Administrazioiko Hizkuntza Normalkuntzarako lantaldearen, epaiBi-ren, eskutik dator proposamen hau. [EpaiBi Justizian euskaraz](#) lantaldeak hainbat eragile juridiko (epaileak, idazkari judizialak, fiskalak, prokuradoreak, abokatuak...) elkarriketatu ditu, beren eragin eremuan euskararen erabilera aztertzeko. Xabier Balerdik, Auzia Euskaraz proiektuaren arduradunak azaldu duen bezala, egitasmoaren oinarria da auzitegien funtzioaren bat betetzen duten pertsona guztien arteko elkarlana eta koordinazioa ahalbideratzea eta hori lortzeko baliabide eta mekanismoak eskura jartzea.

2. Euskararen egoera Justizia Administrazioan: duela 15 urte

2000-2003 urteetan euskarak Justizia Administrazioan zuen egoera benetan latza zen. Izan ere, auzi osoa euskaraz izateko instrumentuen gabeziak ekarri zuen zegoen material apurraren erabilera hutsala. Hala nola, corpus juridikoak, formularioak, terminologia juridikoa eta agiriak ez zeuden juristen eskura. Zifrei erreparatuz, 2004. urtean dokumentu elebidunak %5 ziren, %95 gaztelera soilean ziren bitartean.

Gainera, euskara eta politika nahasten ziren maiz. Honen ondorioa zen, hain zuzen ere, eragile juridikoen artean desadostasunak sortzea, bakoitzaren ideologiatik abiatuta. Auzia euskaraz izatea eskatzen zutenak alderdi politiko batekin lotzen ziren eta honek herritarren hizkuntza-eskubideak bermatzeko elkarlana ezinezko egiten zuen, eskubide horiek bigarren plano batean geratuko bailiran.

Bestalde, justiziak betidanik izan du halako kanpo irudi bat euskararen aldeko ez dena, euskarak bertan tokirik izango ez balu bezala. Horregatik euskaldun gutxi ausartzen ziren epaitegietan euskara erabiltzera. Azkenean, kanpo irudi horrek elikatu egiten du barne irudi hori eta ohikoa da epaitegietan “*euskarak ez du balio justiziarako*”, “*euskara ez dago halakorako prestatuta*” entzutea. Ondorio hauek faltsuak dira eta eragin beharra zegoen.

3. Euskararen egoera Justizia Administrazioan: gaur

Egunak joan egunak etorri, euskararekiko zalantzak uxatzen doaz. Aipatutako helburua lortzeko instrumentuak eskuragai ditugu eta horren harira, dokumentazio judizialaren %64a elebiduna izatea lortu da. Honek esan nahi du 3.822.432 eredu elebidun daudela arlo honetan, hauek egitea eta beren kalitatea bermatzeak duen lan eskergarekin. Are gehiago, Bake Epaitegietan adibidez, *Epainet* sistema informatikoaren bidez dokumentuen % 100a elebiduna izatea lortu da jada.

2014ko otsail hasieratik Epainet-en azken bertsioa instalatzen joan dira bake epaitegi guztietan eta bertsio berri horrek aldaketa batzuk ekarri ditu. Batetik, zitazioak egiteko eginbidean herritarrari galdetu egiten zaio agerraldian zein hizkuntza erabili nahi duen. Neurri horren bidez, epaitegietako funtzionamendua hobetu da, izan ere, herritar hori epaitegira joango denean, agerraldia euskaraz egin nahi badu interprete zerbitzua prest izango da, horren beharra egongo balitz.

Agerraldian erabili nahi duen hizkuntza ofiziala / lengua oficial que desea usar en la comparecencia:

Euskera Gaztelania / Castellano

Zitazio zedulako testua

Komunikazio idatzian aurrera pausoa handiak eman badira ere, ahozko komunikazioari dagokionez gaztelerara jotzeko inertzia izugarria da. Ez epaitegietan soilik, baita epaitegietatik at ere. Kontuan izan behar dugu gazteleraz tramitatzen den demanda bat nekez izapidetuko dela euskaraz, beraz hasiera-hasieratik urrats egokia ematea berebizikoa da.

II. ANTZEKO ESPERIENTZIAK

Baditugu beste lurralde batzuetan antzeko esperientzien aurrekariak. Hurbilenera joz gero, Katalunian burututako ekimena genuke aztergai. Kataluniako Abokatu Elkargoak beren ama-hizkuntzak, Justizia Administrazioaren esparruan zuen presentzia aztertu ostean, zerbait egiteko ordua zela ikusi zuen.

Generalitateak 2013.urtean jasotako datuek argi adierazten zuten erabilerak izandako beherakada. Urte horretan Katalunian eman ziren epai guztien %12,4a soilik izan ziren [katalanez](#). Baina zorionez, [Comissió de Llengua Catalana](#) delakoak martxan jarri duen proiektu honetara eragile ugari gehitu dira, Generalitatea barne, sinatu dituen akordioen bitartez.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Izapide-dokumentuak	% 17,01	% 16,38	% 15,28	% 14,51	% 13,53	% 12,70
Bestelako dokumentu judizialak	% 16,77	% 16,28	% 15,96	% 14,53	% 13,11	% 12,72

Horrenbestez, agerikoa da horrelako egitasmo baten arrakasta konprometitzen diren pertsona kopuruak baldintzatuko duela beti. Azken batean, hizkuntza bat gizakiok komunikatzeko erabiltzen dugun tresna bat baino ez da eta ondorioz, hauen borondatearen ezean edozein ekimen ezerezean geratuko litzateke.

Hau esanda beraz, Auzia Euskaraz proiektuaren atzean dauden pertsonen aurpegia jarriko diegu, hauek baitira, azken beltzean, gure hizkuntza-eskubideak eraginkorrak egiteko lanean ari direnak.

II. LAN TALDEAK

Auzia Euskaraz proiektuak arrakasta izan dezan eragile edo talde askoren kolaborazioa behar da eta lan-talde ugari harremanetan jartzea, elkarlanean jardun dezaten. Epaile, fiskal, idazkari eta abokatuak batera ez badoaz, ez da inoiz aurrera eramango helburu hori. Pixkanaka talde hauen guztien adostasuna lortzen ari da eta badirudi gure jomugara hurbiltzen ari garela. Azter ditzagun auzian zehar parte hartzen duten profesional horien gaiari buruzko ikuspuntua, guztiok jakin dezagun arlo bakoitzean zein erronka dauden zehazki.

1. Etorkizuneko abokatuak

Has gaitezen bada etorkizunera begira puntu estrategikoenetik, unibertsitateetik. [Joseba Ezeiza](#) EHUKo irakasleak ematen digu unibertsitateko egoeraren berri. Zuzenbide Fakultateetik laster irtengo da zuzenbidea euskaraz ikasi duen 25.belaunaldia, “*Bota kontuak zenbat jende dagoen zuzenbidea euskaraz ikasi duena*”. Hauek administrazioan, bulegoetan, epaitegietan, enpresetan dihardute lanean, baina tamalez jendeak ez daki jurista

euskaldunen kopuru hori dagoenik. Errola egin eta jendeari jakinaraziz gero, euskararekiko konfiantza egongo litzake, ez baita hizkuntza berria arlo honetan.

Ikasleen prestakuntzari dagokionez, bi hizkuntza juridikoetan jarduteko trebatuak daude, bai euskaraz eta baita gazteleraz ere. Halere, euskaraz matrikulatzen den jende kopurua gazteleraz matrikulatzen dena baino baxuagoa da. Honen atzean, karrera ondorengo masterraren azterketa gazteleraz egin beharra egon daiteke. Izan ere, ikasleek azterketa Madrilan eta gaztelaniaz egin beharko dutela jakinda, normala da beldurra

izatea eta masterra gazteleraz egin nahi izatea. Kateari jarraituz, masterra gazteleraz egitea pentsatzen duenak, Zuzenbide Gradua bera ere gazteleraz egitea erabaki dezake, ikasketen arteko koherentzia mantentzeko.

Fakultateak eskaintzen du masterra euskaraz egiteko aukera, baina orain arte ezin izan da euskarazko taldea osatu ikasleen izen-emate eskasagatik. Badirudi masterreko azterketa hori euskaraz egiteko oztoporik ez dagoela, baina horretarako baliabide teknikoak jartzeke daude oraindik. Zalantzarik gabe, masterreko azterketa euskaraz egitea lortuko balitz, ikasleen beldurrak alde batera utzi eta ikasketa guztiak euskaraz burutzeko erabakia hartuko lukete.

2. Abokatuak

EAEko barruti judizial guztietako justizia jauregietan bilerak egin izan dira bertako abokatu eta prokuradore euskaldunekin Auzia Euskaraz proiektua aurkezteko, haiengandik proposamenak jasotzeko eta lantaldeak martxan jartzeko. Horretaz gain, 2014.urtean abokatu eta prokuradoreen bulegoetan [e-Toolbar](#) izeneko tresna informatikoa instalatzen aritu ziren. Guztira, EAEko 134 bulegotan instalatu zuten iaz, ia 200 abokaturengana iritsiz.

Halere, [Amalur Alvarez](#) abokatu gazteak oraindik ere hainbat oztopo izan ditu euskaraz lan egiterakoan. Gazteek euskaraz ikasi duten arren, abokatu bulego batek kontratatzen dituenean, lana gazteleraz egitera bideratzen dituztela dio. Baliteke bezeroekin euskaraz egitea, baina epaile baten aurrera joan behar izanez gero, prozesua gazteleraz egitea gomendatzen dute.

Abokatu gazte asko daude euskararen alde baina epaitegiko kontu guztia gaztelerako mundutik sortu da. Epaitegietan euskara erabiltzea arrotza egiten da. Gaur egun epaitegietan baino bitartekaritza arloan ikusten du euskararen lekua, ama hizkuntzan hitz egiteak ematen duen gertutasuna dela eta. Kultura gauza bat da, beti lotu dugulako epaitegietara joatea erdaraz aritzearekin. Batek ez du bere burua eroso ikusten euskaraz hitz egiterakoan, segituan eramaten dutelako gazteleraren esparrura.

Eskarmentu gehiago duten abokatuak berriz, [Jaime Elias eta Kepa Mantzizidorrek](#), guztia bezeroaren esku dagoela diote, zerbitzua bi hizkuntzetan ematen baitute. Hark prozesua euskaraz egitea erabakitzen badu, hainbat mekanismo jarri behar dira martxan, epaileak, euskaraz ulertzen ez duen horrek, auzia ebatzi dezan. Izan ere, epaileen oposaketak estatu mailakoak direnez, euskaldunak ez diren epaile asko daude EAEn. Egia da beti jo dezakegula itzultzaile batengana, baina horrek prozesua

luzatzen du. Behin baino gehiagotan gertatu zaie bezeroak deklarazioa euskaraz egiteko asmoa duela jakinaraztea eta itzultzailearen laguntza beharrezkoa denez, beste egun baterako geratu behar izatea.

Bestalde, zailtasun nagusia deklarazioetan dago. Itzultzaile bikainak dauden arren, euskarazko hitzak zehatz-mehatz interpretatzean eta beste hizkuntza batetara itzultzean, bertsio originalaren doinu hori gal baitaiteke. Beste modu batean esanda, norberaren hitzak beste baten ahotan ipintzeak, igorri nahi den mezua aldatzea eragin dezake.

Gainera, deklarazioak euskaraz egin arren abokatuak informeak erdaraz egiten dituzte epailearekiko hurbiltasuna lortzeko. Azkenean, halako prozesu konplexuan, epailea nekatzen bada eta auzia astuna egiten bazaio, epailea berenganatu beharrean urrundu egiten dute. Badirudi abokatuak barne-gaztaka bat duela prozesua euskaraz izatearen eta epailea bereganatzearen artean aukeratu beharrean dagoelako. Zoritxarrez, bi aukera horien artean bigarrena gailentzen da, auzia irabaztea baita beren xede nagusia.

3. Epaile eta magistratuak

Zalantzarik gabe epaile eta magistratuek berebiziko garrantzia dute gai honetan. Iñaki Subijanak, Auzia Euskaraz proiektuko Epaile eta Magistratuen ordezkariak, justiziaren elebiduntze-prozesua, Justizia Administrazioako eragileek batera egin beharreko adostasun eta hausnarketa lan bezala ulertzen du. Bestalde, euskarak mundu juridikoan tradizionalki izan duen osagarri gatazkatsu eta negatiboari egiten dio aipamen.

Ezinezkoa da Euskal Herrian euskarari eman zaion erabilera politiko eta ideologikoa besterik gabe alde batera uztea. Iraganean behin eta berriz erabili zen euskara, batzuek besteen aurka egiteko demagogia arma gisa. Euskara erabiltzeko uzia zein eremu sozialetik zetorrenaren arabera, mesfidantzaz ikusten zen, ia sistema judizialari bideratutako eraso gisa.

4. Fiskalak

Fiskal batek itzultzailea behar izateak ez du epaile batek behar izatearen adinako pisua, abokatuaren iritziz gakoa epaileak euskaraz jakitean baitago. Halere, [Juan Calparsoro](#) EAEko fiskal nagusiak adierazi du ez dagoela arazorik behar den epaiketara fiskal euskalduna bidaltzeko, Fiskaltzak fiskal hori izendatu baitezake, ahozko epaiketari edo dena delakoan euskaraz jardun dezan.

Kontuan izan behar dugu, Ministerio Fiskala Estatuaren menpeko organoa dela, zeina Botere Judizialaren baitan dagoen, hau da, Autonomia Erkidegoek ez dutela arlo honetan inongo eskumenik. Ondorioz, fiskalek, Estatuko funtzionarioak direnez, ez dute euskaraz jakiteko inongo legezko obligaziorik.

Hala eta guztiz ere, bere betebeharra izan gabe, Euskararekiko konpromisoa adierazi du Calparsoro jaunak. Bere esperientziari dagokionez, 1986ko martxoan hasi zen lanean Gipuzkoan bertan. Garai hartan, gizartearen hezkuntza mailak ez zuen gaur egungoarekin zerikusirik eta noiz edo noiz topo egin zuen gazteleraz ez zekien pertsonekin. Bertan ikusi zuen euskaraz jakiteak onurak besterik ez zituela ekartzen eta ikasteari ekin zion. Euskaltegi batean izena eman zuen eta ondoren barnetegi batean ikasten ibili zen. Garai hartan ez zegoen inolako laguntzarik euskaraz trebatu zedin eta bere kabuz saiatu zen euskaraz ikasten.

Atsegin handiz hartu du parte Auzia Euskaraz Batzordean, gainerako talde profesionalekin elkarlanean. Ohore bat da halako pertsonekin lan egitea, profesionala izateaz gain, Auzia Euskaraz proiektuaren funtsa islatzen baitu, hau da, justizia administrazioan euskaraz lan egiteko kontzientzia zabaltzea.

5. Hiritarrok

Esan bezala, prozesua euskaraz burutzeko azken urratsa herritarrona da, hau da, bezeroak horretarako borondatea izatea. Jarrera nahiko hipokrita izango litzateke hiritarrok hizkuntza- eskubideen inguruko eskaerak egitea, gero errealitatean ematen zaizkigun aukera eta baliabideez baliatzen ez bagara edo euskarak duen egoerarekiko kontzientzia bat eratzen ez badugu.

Beraz, hiritarron aldetik ere autokritika sakon bat egin beharra dugu gure ekimenak duen indarrak ohartzeko. Azken batean herriaren indarra baita gauzak aldatzeko bide eraginkorra.

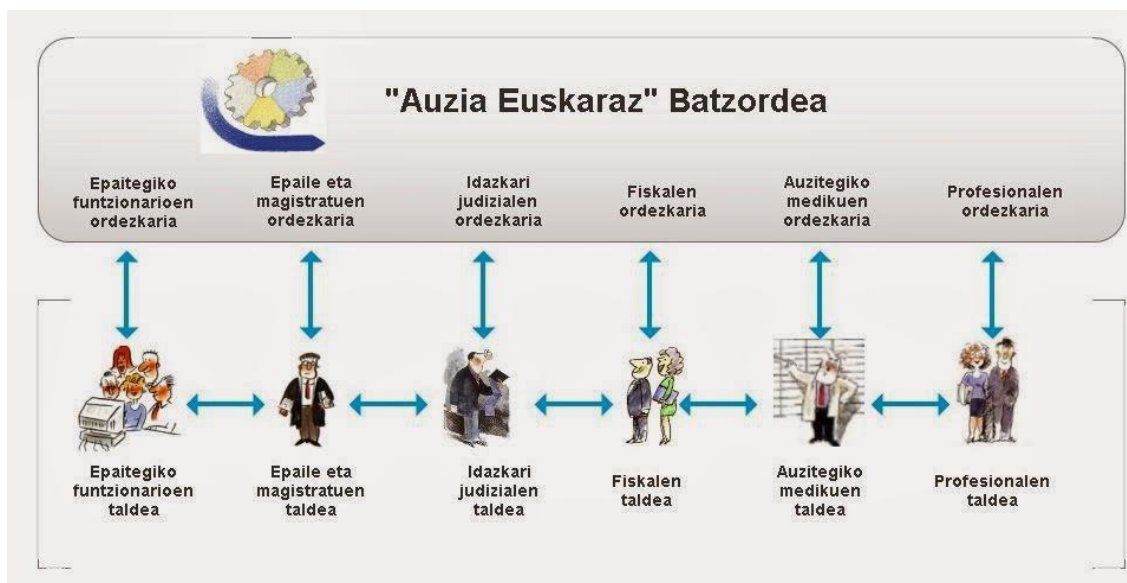

IV. Ondorioa

Orain dela 15 urte bidean zeuden oztopo objektiboak gainditu dira. Juristen eskuetan hainbat tresna jarri dira beren jardunean euskaraz aritzea errazteko. Halere, bat gatoz [Patxi Baztarrik](#)ekin, hau da, Hizkuntza Politikarako Sailburuordeak proposatutako beharrezko aldaketarekin.

Europako Kontseiluaren Europako eremu urriko hizkuntzen jarraipenerako Batzordeak, behin baino gehiagotan, bere ebaluazio txostenetan adierazi izan du Espainiako Aginte Judizialaren Legean aldaketak egin beharko lirатеkeela. Gaztelania ez den beste hizkuntza bat ere ofiziala duten eremuetan, gure kasuan EAEn, euskara ezagutu eta jakingo duten epaileak, fiskalak eta abar bermatzeko. Halako lege aldaketarik ez da egin zoritxarrez eta Espainiako Aginte Judizialak hizkuntzen koofizialtasunarekiko jarrera proaktiboa eta sustatzailea eduki beharrean, errealitate horri bizkarra ematen diola deritzogu.

Modu honetan talde elebidunak sortzera behartuta egongo lirатеke eta horrek aukera ematen du euskaraz dakien funtzionario talde bati auzia emateko, beren artean izapidetu dezaten. Behin euskaraz dakiten profesionalak bermatuta erraz sortuko lirатеke harremanak eta dinamikak lankidetzarako.

Bakarka denok dakigu ezer gutxi egin dezakegula, baina lankide euskaldunak ezagutzen baditugu, horiekin egin dezakegu tratua eta haiengana bideratu gure bezeroen premiak. Etxepareren ildoari jarraituz, frogatu dezagun euskararen balioa, idazteko ez ezik, mundu juridikoan aritzeko ere.

*“Bertze jendek uste zuten
ezin eskriba zaiteien;
orai dute forogatu
enganatu zirela.
Euskara,
jalgi hadi iusplazara!”*

Erreferentziak

https://www.youtube.com/channel/UCmm0B1KQx_x3C4aTwD3vzzQ

<http://www.eitb.eus/eu/telebista/programak/tribuaren-berbak/bideoak/osoa/2811396/bideoa-xabier-balerdi-auzia-euskaraz-proiektuari-buruz/>

<http://www.auziaeuskaraz.eus/p/lantaldeak.html>

<http://www.cicac.cat/arees/llengua/comissio-de-llengua/>

<http://www.justizia.net/noticias/auzia-euskaraz-proiektuaren-aurkezpen-ofiziala-bilbon-abenduaren-2an-2>

https://www.youtube.com/channel/UCmm0B1KQx_x3C4aTwD3vzzQ